

El drama dels escriptors perseguits

Cada dia desenes d'escriptors i d'intel·lectuals pateixen per la seva vida perquè pensen diferentment dels seus governants. Si n'hi ha que s'exilien o s'amaguen esperant que la situació del seu país millori, també n'hi ha que moren cada anys.

"Assassinar un escriptor és barat i efectiu. Sé d'algun cas en què el sicari va cobrar el preu d'un paquet de cigarrets. Matar-ne un fa que la resta tingui por i que s'imposi el silenci". Aquestes són paraules de Salman Rushdie, l'escriptor perseguit i amenaçat de mort més famós del món des que el 1989, després d'haver publicat la novel·la *Els versos satànics*, les autoritats religioses de l'Iran van proclamar la *fatwa* (condemna a mort que els musulmans han d'executar) contra seu per blasfèmia. Des d'aleshores, Rushdie, escriptor britànic d'origen indi, viu amagat sota la protecció de les forces de seguretat de Scotland Yard en un estat de tensió permanent, per més que ha continuat escrivint.

Però Salman Rushdie no és pas l'únic que pateix per la vida només pel fet d'escriure i de publicar; en tot el món la llista d'autors amenaçats és molt llarga. Se'n destaquen els noms de Taslima Nasreen de Bangladesh, Duong Thu Huong del Vietnam, Bashkim Shehu d'Albània, MaThida de

Birmània, Nawal al-Saadawi d'Egipte, o Aïcha Lemsine d'Algèria. També hi ha noms esborrats de la llista, com el de l'escriptor nigerià Ken Saro-Wiwa, executat el 1995.

Pels escriptors en perill només hi ha dos camins d'alliberament: l'un és polític, i depèn totalment de la pressió que facin els governs dels altres països sobre els perseguïdors de l'escriptor o que aquest rebí ajuda per fugir. L'altre camí,

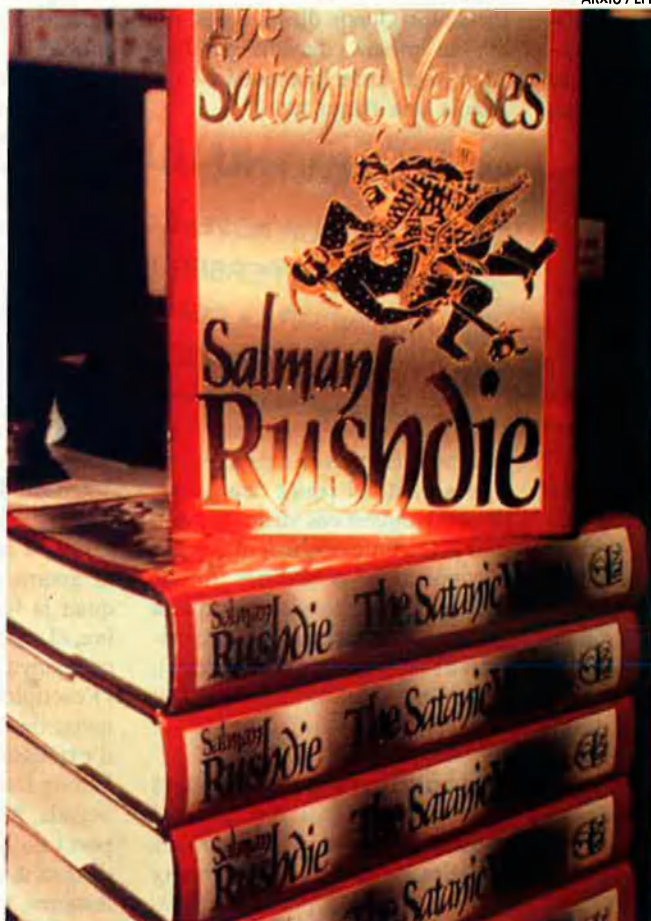
molt més difícil, és literari: els escriptors que aconsegueixen que la seva obra sigui traduïda i difosa en moltes llengües es troben en una posició més forta i segura que no pas la d'aquells per als quals l'anonimat i la censura significa l'obscuritat més absoluta.

Taslima Nasreen i els mitjans de comunicació. Després del cas Rushdie, el 1994 la tragèdia

ARXIU / EFE

de l'escriptora de Bangladesh Taslima Nasreen també va moure un gran desplegament informatiu a tot el món. El motiu pel qual la jove escriptora (aleshores tenia trenta-dos anys) fou amenaçada de mort pels fonamentalistes islàmics del seu país va ser la novel·la *Lajja* (*Vergonya*), publicada per primera vegada en llengua bengalina el febrer del 1993. Els fonamentalistes consideraven que l'obra de Taslima Nasreen contenia insults contra l'islam i van posar preu al cap de l'autora: cent mil taka (unes 350.000 pesetes), una veritable fortuna per a la majoria d'habitants d'aquell país. La situació d'amenaça s'anà

El 1989 Salman Rushdie va publicar 'Versos satànics', obra per la qual va ser condemnat a mort pels musulmans. Com que la seva obra ha sigut traduïda a moltes llengües, aquest escriptor es troba en una posició més forta que no pas aquells menys coneguts.

El cas de Bashkim Shehu

Nascut a Tirana el 1955, fill de Mehmet Shehu, primer ministre del dictador Enver Hoxa que morí en estranyes circumstàncies el 1981, Bashkim Shehu ha passat nou anys entre la presó i els "camps de reeducació", com en deien a l'Albània del règim comunista. El 1991, just després de la caiguda del comunisme a tota l'Europa oriental, fou alliberat. És autor d'obres de ficció i no-ficció (en les quals no ha eludit mai crítiques a la política de son pare), traduïdes a tot de llengües.

Va ser precisament la seva defensa dels drets humans que li va fer impossible de viure al seu país. El 1995, *Albània*, el diari portaveu del nou règim autoritari de Sali Berisha, va publicar la seva foto a primera pàgina amb la llegenda: "Enemic del poble".

Bashkim Shehu. Aquest autor va passar nou anys a la presó.

A principi del 1997, quan el caos s'instal·là a Albània, la situació de Bashkim Shehu, com la de tants opositors, alguns dels quals van acabar assassinats pels carrers de Tirana, la capital d'Albània, va esdevenir francament perillosa. Va ser aleshores que va demanar ajuda al Parlament Internacional d'Escriptors, i al cap de poques setmanes ja era a França, d'on va passar a Barcelona, des del mes d'abril de l'any 1997, en qualitat d'escriptor refugiat. Al cap de més d'un any,

quan ja ha perdut l'estatut de refugiat, Bashkim Shehu ha superat la tensió psicològica, ha après l'espanyol, entén el català i el parla una mica, i ha decidit d'estar-se un temps més a la ciutat, perquè s'hi troba bé, a banda que encara no pot tornar a casa seva. **H. R.**

agreguant fins que el 4 de juny optà per la clandestinitat, i és que milers de persones es manifestaven pels carrers de Dhaka, la capital del Bangladesh, reclamant que l'escriptora fos detinguda. Amagada, suposadament en do-

mícilis particulars d'ambaixadors occidentals, Taslima Nasreen va passar molts dies d'angoixa extrema, pensant que mai no en sortiria amb vida, d'aquell malson. Finalment els seus advocats li aconsellaren que es presentés al tribunal que l'acusava d'insults contra l'islam, i així ho va fer el 3 d'agost. El desplegament de mitjans de comunicació internacionals va ser enorme i els seus sofriments van ser coneguts a tot el món en pocs minuts. Pel sol fet de ser dona fou posada en llibertat sense fiança, però l'autora es va veure incapaç de continuar vivint amagada i vigilant que no la matessin en qualsevol moment, i va demanar ajuda per escapar-se. El 10 d'agost, acompanyada del representant francès de l'organització

Periodistes Sense Fronteres, Gil González-Foerster, va arribar a Estocolm. Quatre dies després, rebia un premi concedit pel Pen Club suec i decidia quedar-se a Suècia una llarga tem-

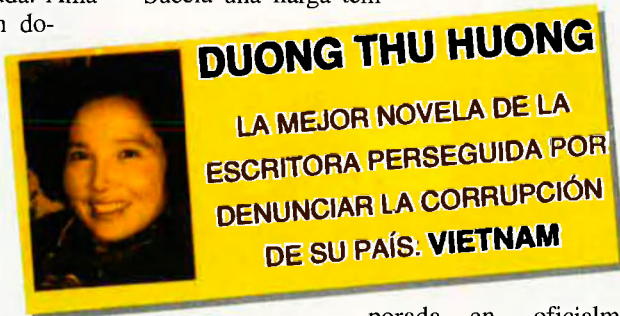
da per Europa. L'havien convidada algunes editorials per fer la promoció de les seves novel·les, entre elles Edicions del Bronce, que acabava de traduir-li *Los pa-*

raísos ciegos. No era la primera vegada que les autoritats d'aquest règim comunista del sud-est asiàtic impedièssin la sortida del país de l'escriptora. Pasqual Maragall, aleshores alcalde de Barcelona, li havia enviat, unes quantes cartes convidant-la

oficialment a la ciutat.

Nascuda el 1947 al nord del Vietnam, Duong Thu Huong va començar a ser molt coneguda per les seves accions pacifistes durant la guerra. A final dels anys 80, quan ja havia publicat algun llibre, el règim vietnamita inicià una campanya contra els intel·lectuals i l'escriptora es convertí en la portaveu de la lluita per la llibertat d'expressió. El 1991 Duong Thu Huong fou detinguda per primera vegada, li van confiscar el passaport i no li van permetre de sortir de casa durant sis mesos. Des d'aleshores, tot són traves burocràti-

Duong Thu Huong, una de les veus literàries més destacades del Vietnam. No pot abandonar el país per fer la promoció de les seves obres.

porada en qualitat d'escriptora refugiada.

Sens dubte el paper dels periodistes en aquest cas va ser decisiu, i va posar en evidència que sense l'interès dels periodistes (molts dels quals van seguir l'escriptora durant els dos mesos de clandestinitat a Dhaka per si li passava res), possiblement no ho hauria pogut explicar mai.

Passaports requisats, visats denegats. L'abril del 1997 el govern de Vietnam va prohibir a l'escriptora Duong Thu Huong que sortís del país per fer una ron-

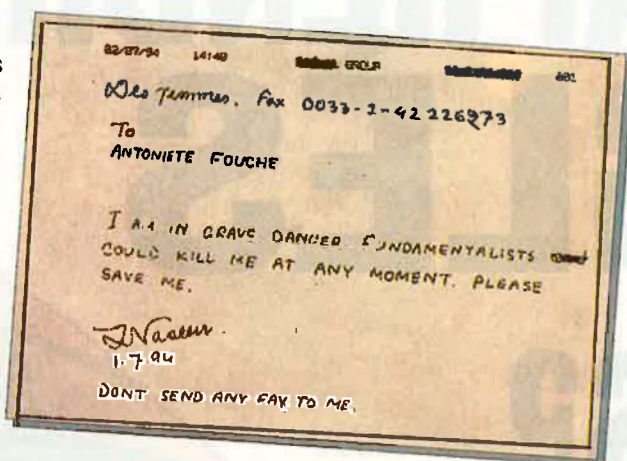
ques contínues quan es tracta de sortir del país i d'assistir als actes, conferències i congressos de tot el món que la conviden. La seva obra ha estat traduïda a una dotzena de llengües, i ella és considerada una de les escriptores més importants de Vietnam.

Fins i tot l'escriptor nigerià Wole Soyinka, premi Nobel de literatura del 1986, ha tingut dificultats burocràtiques freqüents a l'hora d'entrar i sortir de Nigèria. El 1994 va haver-ne de fugir i exiliar-se als Estats Units una temporada per la seva oposició al règim militar que governa el país des del 1993.

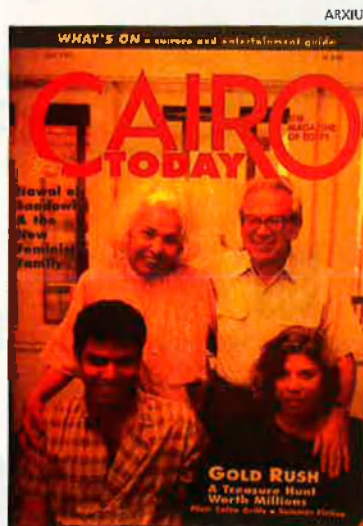
Ma Thida i Nawal al-Saadawi. Hi ha persones no tan conegudes a Occident però que lluiten de fa anys per poder escriure i expressar-se sense perill. Ma Thida, per exemple, és una jove escriptora birmana que el 1993 fou condemnada a trenta anys de presó, acusada de pertorbar la pau pública, d'haver establert contacte amb organitzacions il·legals i d'haver distribuït propaganda subversiva. En realitat, la condemna era per l'activitat de Ma Thida en favor del restabliment de la democràcia i dels drets humans a Birmània, que des del 1989 governa una junta militar.

L'escriptora egípcia Nawal al-Saadawi, fundadora de l'Associació de Solidaritat de les Dones Àrabs, també ha passat llargues temporades a la presó i és amenaçada de mort en alguns països com Kuwait i l'Aràbia Saudita per les seves idees i pel contingut de les seves novel·les, que acostumen a denunciar la situació social de la dona al Pròxim Orient. En l'actualitat resideix una gran part de l'any als Estats Units, tot i que ha aconseguit un cert reconeixement de les autoritats d'Egipte, on torna sovint.

La xarxa internacional de ciutats-refugi. El 6 de novembre del 1994, Salman Rushdie, aleshores

hores president del Parlament Internacional dels Escriptors amb seu a Estrasburg, va demanar als batlles d'Europa i de tot el món que s'unissin en una xarxa de ciutats-refugi per a escriptors perseguits com ell. L'objectiu de la xarxa era d'oferir un lloc d'asil als escriptors, intel·lectuals i simples ciutadans que sofrissin persecució per les seves idees, de forma que poguessin continuar creant. Per això la ciutat d'acollida ofereix als refugiats un pis i una beca d'unes 150.000 pessetes mensuals durant un any. Passat aquest temps, la plaça d'escriptor-refugiats s'ha de cedir a una altra persona greument amenaçada de mort, encara que el beneficiari anterior no pugui tornar al seu país. La idea de les ciutats-refugi és de procurar ajuda immediata en casos extrems. Actualment hi ha més de cinquanta ciutats adherides al projecte, entre elles Barcelona i Sabadell, Amsterdam, Berlín, Canes, Estrasburg, Lisboa i Valladolid.

Quan un escriptor es troba en una situació greu, sent que la seva vida perilla, i ha aconseguit de contactar amb els membres del Parlament Internacional d'Escriptors, es posa en marxa un mecanisme molt complex per treure'l del país. Cada cas requereix procediments diferents. En el cas de l'escriptor albanès refugiat a Barce-

lona des de l'abril del 1997, va ser bastant fàcil: li van enviar una invitació per a participar al Congrés del Parlament Internacional d'Escriptors a Estrasburg i així va poder obtenir el visat per sortir d'Albània. Un cop a França, ja no va tornar al seu país. Li van oferir la possibilitat d'instal·lar-se a Viena o a Barcelona, ciutats on hi havia una plaça buida. I Bashkim Shehu va triar Barcelona, perquè és una ciutat mediterrània i no tan allunyada de la seva cultura.

En el cas de la Xina, per exemple, molts escriptors s'estimen més de no deixar el país, per delicada que sigui la seva situació: saben que si se'n van, segurament que no els deixaran tornar mai més. És evident que l'exili no és la situació ideal, però per a moltes persones en perill de mort, és l'única solució.

La primera persona que s'acollí al programa de les ciutats-refugi a Espanya fou l'escriptora d'Algèria Aïcha Lemsine, que va arribar a Valladolid el 15 de gener del 1996. Perseguida al seu país per la seva feina en favor de la igualtat entre els sexes i els drets humans, Aïcha Lemsine, autora d'uns quants llibres, és membre del Pen Club i del Comitè Internacional de Dones Escriptores. Aïcha Lemsine va viure protegida durant un any a Valladolid, amb ajuda econòmica i allotjament, i en acabat, veient que el retorn a Algèria era impossible sense perill de la seva vida, va quedar-s'hi com a professora de la universitat.

Helena Roca

L'1 de juliol del 1994, l'escriptora de Bangladesh, Taslima Nasreen, va enviar aquest fax desesperat a l'Alliance des Femmes de París: "Em trobo en greu perill. Els fonamentalistes em poden matar en qualsevol moment. Si us plau, ajudeu-me. Taslima Nasreen. No m'envieu cap fax."

L'escriptora egípcia Nawal al-Saadawi (a la foto, dreta a l'esquerra). Fou empresonada durant el règim de Sadat per les seves idees, amb la seva família.